

המאבק על הרווחים הכלואים

התוכנית לשינוי משטר המס של רווחים כלואים אמורה להכניס לקופת המדינה 10 מיליארד שקל ב־2025, אלא שמאז חשיפתה היא סופגת ביקורת חריפה מצד גורמים במגזר העסקי • "תוכנית דרקונית" כפי שהם מכנים אותה, או צעד הכרחי? צללנו לפרטים | **אורן דורי** ו**אלה לוי-ינריב**, עמ' 42

צילום: כדיה לוי

שלומי הייזלר, מנכ"ל האוצר

צילום: נעם מושקוביץ, דוברת הכנסת

בצלאל סמוטריץ', שר האוצר

סו מיליארד שקל על הכף: המאבק על "הרווחים הכלואים" מגיע לשיא

תוכנית הדגל של האוצר מרגיזה במיוחד את המגזר העסקי בישראל • המטרה: לגרום לחברות להוציא רווחים שצברו במיליארדים ולשלם עליהם מס, במקום להשאיר אותם "כלואים" ומושקעים פסיבית • שר האוצר תומך באנשי משרדו הבטוחים כי מדובר במהלך צודק ואפקטיבי, אך המתנגדים רואים בכך "פצצת אטום" שתפגע במשק • איך זה ייגמר? תלוי במידה רבה ביו"ר ועדת הכספים

מס על רווחי ההשקעה בעתיד. בשורה התחתונה, לחברות רבות משתלם לשמור את הכסף בקופה ולא למהר למשוך דיבידנדים. תוסיפו לכך את העובדה שפעמיים בשנים האחרונות – ב־2017 וב־2022 – יצאה הממשלה ב"מבצע" לחלוקת דיבידנדים במס מופחת של 25% במקום 33%, מה שיצר ציפייה בקרב חברות רבות שהממשלה תעשה זאת שוב בעתיד. מבחינתן, למה למשוך כעת ולשלם מס גבוה, אם בעתיד הממשלה תעשה שוב מבצע? עדיף לחכות.

מאות מיליארדי שקלים כלואים

במדינה מעריכים שבחברות בישראל יושבים כ־700 מיליארד שקל ברווחים צבורים. מדובר בסכום עתק שעולה על סך כל תקציב המדינה לשנה הבאה. מתוך הסל הגדול הזה, באוצר שמים את ייבם על כ־150 מיליארד שקל ברווחים כלואים, שלעזרתם כבר היו אמורים להימשך דיבידנדים לבעלים ולהניב למדינה הכנסות במס. לכן, באוצר מנסים בכל הכוח לבטל כל אפשרות למבצע דיבידנדים נוסף. אם בעבר השתמשו בגזר, עכשיו הגיע תור המקל.

איך זה יעבור מבחינה טכנית? העקרונות והמנגנונים המרכזיים

פעמיים בשנים האחרונות יצאה הממשלה ב"מבצע" לחלוקת דיבידנדים במס מופחת של 25% במקום 33%, מה שיצר ציפייה בקרב חברות רבות שהממשלה תעשה זאת שוב

פשוטות: התוכנית מנסה לגרום לחברות להוציא החוצה את הרווחים שהן צברו, ולשלם עליהם מס, במקום להשאיר אותם "כלואים" בתוך החברה. זאת תוך ניסיון לא לפגוע בחברות שבאמת צריכות את הכסף לפעילות העסקית שלהן. נמחיש באמצעות דוגמה: נניח שחברה צברה 20 מיליון שקל. אם מושכים את הכסף החוצה כדידינדר, אחרי שני שלבי המס (23% מס חברות ואז 33% על הנתר), נשארים רק כ־10.3 מיליון להשקעה. לעומת זאת, אם החברה משאירה את הכסף אצלה, יש לה 15.4 מיליון (אחרי רק מס חברות) להשקיע, והיא גם תשלם כנראה פחות

און דורי ואלה לויזינירבי

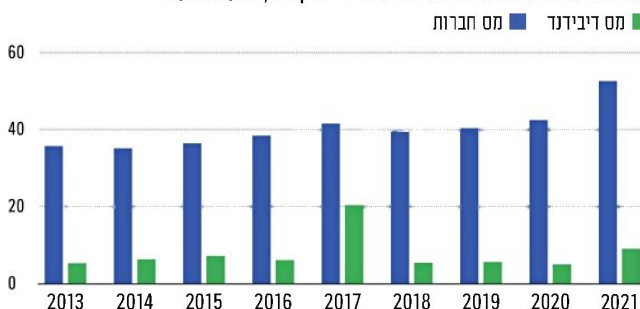
בתוך התקציב המורכב שהגישה הממשלה לכנסת לשנת 2025 ישנו סעיף אחד מורכב במיוחד – תוכנית האוצר להטלת מס חדש על רווחים כלואים. בשונה מצעדים תקציביים אחרים כמו הקפאת מדרגות מס הכנסה או העלאת המע"מ – שמוכרים היטב ונחשבים לפשוטים יחסית לביצוע – המס החדש על הרווחים הכלואים הוא סיפור אחר לגמרי. מדובר במבנה משפטי סבוך ומורכב שגובש על ידי צוות בראשות מנכ"ל האוצר, שלומי הייזלר, אך כזה שנמצא בלב צעדי ההתכנסות שמתכננת הממשלה.

כדי להבין את חשיבותה של התוכנית, צריך להסתכל על המספרים. באוצר צופים כי כבר ב־2025 היא תניב לקופת המדינה 10 מיליארד שקל – מעל רבע מסך הגזירות והקיצוצים בתקציב. וגם בשנים שלאחר מכן מדובר במיליארדים לא מבוטלים. שר האוצר בצלאל סמוטריץ' שוכנע שמדובר במהלך נכון, יישר קו עם גורמי המקצוע במשרדו, אבל מוכן עדיין לשקול שינויים. זאת, אל מול התנגדות עזה במגזר העסקי, שעדיין מנסה לשנות את דעתו של סמוטריץ', וטענות לקשיים רבים ביישום התוכנית.

לפני שנצלול למפסידים הגדולים מהתוכנית ולטענות נגדה, במילים

משלמות מס חברות, שומרות את הרווחים הכלואים

מס חברות מול מס דיבידנד במיליארדי שקלים, 2021-2013

מקור: משרד האוצר

משה גפני יו"ר ועדת הכספים

הניסיון מלמד שגפני עשוי לעכב או לשנות חקיקה כלכלית משמעותית, במיוחד כשעל הפרק סוגיות הקרובות ללב, כמו העברת מאות מיליוני שקלים למוסדות החינוך החרדיים

צילום: נועם מושקוביץ, דוברות הכנסת

החשש של גרדוס מפני חסימת התוכנית ברור. מרגע חשיפתה, ספגה התכנית לשנות את משטר המס בנוגע לרווחים כלואים בחברות מעטים (חברות של עד 5 בעלי מניות) וחברות ארנק, ביקורת רועשת מגורמים שונים במשק. כעת, כשהתוכנית נמצאת בישורת האחרונה בדרך ליועדת הכספים, העלו המבקרים הילוך והחלו במרתון פגישות עם חברי כנסת ובכירים במערכת הכלכלית כדי להסוס אותה.

המקורב לנתניהו שעלה למתקפה

אולם, בניגוד לנושאים אחרים בתקציב, בנושא המס החדש לבעלי חברות נוצרה הסכמה בין ראש הממשלה בנימין נתניהו, שר האוצר בצלאל סמוטריץ' ואגף התקציבים באוצר, שקידם את התוכנית. נראה שאפילו פרופ' אבי שמחון, היועץ הכלכלי של נתניהו שידוע בהתנגדותו להעלאות מיסים, התרצה לבסוף. שמחון, שתחילה דחף למכצע דיבידנדים בהטבת מס ונאבק בהצעת האוצר, ויתר לאחר שנוספה שנת "גרייס" להתארגנות והתאמות נוספות לתוכנית. בשיחות סגורות אף אמר שזו התוכנית המטרידה

המשך בעמוד 4 <<

700 מיליארד שקל סך "הרווחים הכלואים" המוערך בקרב החברות במשק

בהצעת האוצר כוללים תיקון לסעיף 77 לפקודת מס הכנסה המאפשר למנהל רשות המסים לכפות על חברה חלוקת דיבידנד, תוך הפחתת התנאים והמשוכות לכך; חיוב חברות משלח יד – שמורכבות מאיש מקצוע אחד, למשל קליניקות פרטיות, יועצים, עורכי דין, רואי חשבון, אדריכלים ועוד – בעלות שיעור רווחיות גבוהה במס הכנסה על מדרגות המס השולי (המגיע לכ-50%-45%), ולא במס חברות; בנוסף, מוצע "מס ריבית" חדש בשיעור 2% על רווחים כלואים שלא יחולקו על-ידי חברות החזקה, מעל "כרית ביטחון" שנקבעה; הטלת מס על השקעות פאסיביות (בעיקר נדל"ן ושוק ההון) של חברות, ומיסוי חברות החזקה על התשואה הנורמטיבית ביחס לרווחים הלא מחולקים.

באוצר מאותתים - החלופות גרועות בהרבה

"אני חושב שבכנסת האתגר המרכזי שלנו יהיה להעביר את המיסוי על רווחים לא מחולקים, שמנו הרבה ביצים בסל הזה", הודה השבוע הממונה על התקציבים באוצר, יוגב גרדוס, בכנס ההשקעות של גלובס. "בכנות, אני חושב שבמידה והצעד לא יאושר יהיה קשה מאוד פוליטית להעביר צעדים אלטרנטיביים כמו העלאת מע"מ".

שאלות ותשובות

מה זה רווחים כלואים ומה כוללת ההצעה?

ארוכות בתשלום מס הדיבידנד.

מהו הפתרון המוצע?

להטיל מס שנתי של 2% על רווחים כלואים שאינם מושקעים בפעילות ריאלית. המס יחול רק על רווחים מעל "כרית" מסוימת שתוגדר, במטרה לאפשר לחברות להחזיק סכום "סביר" של רווחים לצורך פעילותן השוטפת.

בכמה נסף מדובר?

האוצר מעריך כי המהלך יכניס כ-10 מיליארד שקל כבר ב-2025, ובשנים שלאחר מכן כ-5 מיליארד שקל בשנה. להערכתם, 98% מהמס יגיע מהעשירון העליון. המגזר העסקי, מצדו, טוען שההכנסות יהיו נמוכות משמעותית בשל אפשרויות שונות לתכנון מס. ●

מה מייצג המונח "רווחים כלואים"?

זהו מונח המתייחס לרווחים שחברות פרטיות צברו לאורך השנים אך לא חילקו לבעליהן כדיבידנד. על רווחים אלה כבר שולם מס חברות בשיעור של 23%, אך טרם שולם מס דיבידנד, שיכול להגיע לשיעור של עד 33% נוספים.

מדוע באוצר רוצים לשנות את הכללים?

לטענת האוצר, חברות רבות מחזיקות ברווחים אלה בהשקעות פאסיביות במקום להשקיע אותם בפעילות עסקית, ונמנעות מחלוקתם בצפייה למכצעי הטבות מס. כתוצאה מכך, נוצר מצב בו מאות מיליארדי שקלים "תקועים" במערכת, תוך רחייה מתמשכת של שנים

אותו פחות מכל הגזירות שהביא האוצר. ועדיין, נראה שהוא חרוק מיישור קו עם אגף התקציבים.

ראש הממשלה עמוס בעניינים ביטחוניים, מדיניים ופוליטיים – ובעל פניות מוגבלת לעיסוק ברכיבי התקציב השונים. הכי קרוב שאפשר להגיע לעמדתו בנושא יהיה בהאזנה לדברי שמחון, הנושא בתפקיד ראש המועצה הלאומית לכלכלה. הסכמתו למס החדש היא ככל הנראה על דעתו של נתניהו, ובכל זאת הוא אינו חוסך ביקורת מהאוצר: "למה אמרו לי באוצר שיש דבר דומה כזה בארצות הברית למרות שאין דבר כזה באף מדינה בעולם? האם הם שיקרו לי או לא שיקרו לי?", שאל באחרונה שמחון בדיון בנושא הרווחים הכלואים בהשתתפות נציגי אגף התקציבים, ראש רשות המיסים שי אהרונוביץ' ועשרות נציגים מהמגזר העסקי, רשויות המדינה והאקדמיה – במסגרת פורום שווי הגון של אוניברסיטת רייכמן.

המגזר העסקי במאבק בלימה

פרופ' שלומי שוב, ראש פורום שווי הגון, טען כי התוכנית דרקונית. "יש כאלה שנוטים להסתכל על ה-2% במונחי שיעורי מס בסגנון מס הסיק אבל זאת טעות גדולה – כי זה קנס שמוטל על הרווחים המצטברים העורפים. הוא הדגים כיצד "במונחי שיעור מס, זה יכול להגיע בקלות ליותר מ-200% ... זה דרמטי ובתכלס נראה שה-2% הוא מספר שרירותי, שכל מטרתו היא לא באמת לקבוע מס חדש אלא ליצור קנס מרתיע מאוד".

בדיון הדגישו אנשי עסקים כי קיים הבדל מהותי בין כספים המוחזקים בחברה, המשמשים כעודנה להשקעות ולקחת סיכונים עסקיים, לבין כספים שחולקו כדיבידנד. "אם תעבירו את הכסף למישור האישי, הפסיכולוגיה של איש עסקים תוביל אותו להוריד משמעותית את הסיכון, לזיום הרבה פחות ולהשקיע הרבה פחות", הסביר אילן הירדני, מייסד ומנכ"ל קבוצת אריד.

מנכ"ל איגוד בתי ההשקעות, נמרוד ספיר, הצביע על בעיה נוספת: "הגנישה הזאת של האוצר – ששוק ההון הוא השקעה רעילה מעבירה מסר של 'בואו תוציאו את הכסף משוק ההון הישראלי'. זהו מסר שגוי", אמר ספיר, והוסיף כי "העובדה שמשדר האוצר בוחר לדרווח את המסר הזה דווקא בשנה הכנסת טרם אישור החוק הספי" נגזע הורים יצאו מפה ואנחנו כל כך צריכים השקעות בישראל – היא הוויה".

רשות המסים בין הפטיש לסדן

בתורן, רשות המסים מצויה במצב מורכב. ראש הרשות, שי אהרונוביץ', אמר בפורום כי "אנחנו לא חושבים שזה צעד קיצוני, אבל ברור לנו שמזוים את הגבינה". הוא הבטיח כי בדיון הכנסת טרם אישור החוק הספי" נגזע לנוסחאות יותר מרוככות". תיאורטית, לרשות היה נוח יותר לקיים מבצע

דיבידנדים פשוט יותר ליישום, שבו הכסף היה פשוט מגיע מבלי להתאמץ לגבות אותו. התוכנית הנוכחית צפויה להגדיל משמעותית את החיכוך בין הרשות לחברות, עם ודאות מוגבלת לגבי היקף הגבייה בפועל. ובינתיים באוצר בשלהם. הם אף הגדילו ופיצלו את החקיקה מהתקציב במטרה להעבירה עד סוף 2024, כך שתיכנס לתוקף בינואר 2025. זאת בעוד התקציב עצמו צפוי לעבור רגם בפברואר, בשל העיכובים בקידומו, וקם זה תחת אי-ודאות פוליטית לאישורו הסופי על רקע סוגיות כמו חוק הגיוס. לרוב פיצול תוכנית מחוק ההסדרים משמעותה טיכול שלה, אבל הפעם הפיצול של המיסוי נעשה דווקא כדי להגן על סיכיה להתממש.

איש המפתח שעדיין לא קיבל פנייה

אולם המכשול המשמעותי נמצא בוועדת הכספים של הכנסת, בראשות יו"ר דגל התורה, משה גפני. האוצר טרם החל בשיחות עמו, אך הניסיון מלמד שגפני עשוי לעכב או לשנות חקיקה כלכלית משמעותית, במיוחד כשעל הפרק סוגיות הקרובות ללבו – כמו העברת מאות מיליוני שקלים למוסדות החינוך החרדיים במסגרת תוכנית. חלקם אף מזהירים שההברות יוכלו לבצע תכנוני מס ולחמוק מהחוק החדש, למשל באמצעות הקמת חברות בנות. לטענתם, התוכנית תכנס לאוצר שני מיליארד שקל לכל היותר – ממישית מהסכום המתוכנן.

נראה שכלל שהחקיקה מתקדמת לוועדת הכספים, עשרת מיליארד השקלים הללו הולכים ומתרחקים מהקופת הציבורית נוכח מאבק הכוחות המתעצם סביבה.

השאלה הגדולה: לגיטימי או ניצול לרעה?

מדוע בעצם עסקים "כולאים" את רווחיהם? המיסוי הדרושלבי בישראל מאפשר לחברות לדחות את תשלום מס הדיבידנד כל עוד הרווחים נשארים בתוך החברה. הצינוגל המקורי היה לעודד חברות להשאר כספים לצורך השקעות ותפתחות עסקית, במקום לחלק את כל רווחיהן לבעלי המניות. צבירת רווחים עשויה להיות

אבי שמחון היועץ הכלכלי של נתניהו

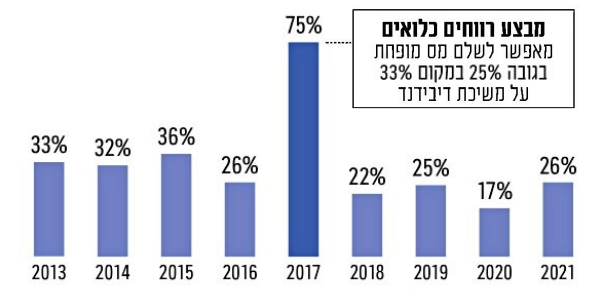
התנגד נחרצות בתחילת הדרך, דחף למבצע חלוקת דיבידנדים במס מופחת והתרצה לבסוף. עם זאת, בסביבת ראש הממשלה נתניהו עדיין מדברים על אופציה חלופית

יוגב גרדוס הממונה על התקציבים

מהדמויות הבולטות שמאחורי החוק. אמר השבוע בוועידת גלובס: "שמנו הרבה ביצים בסל הזה. יהיה קשה פוליטית להעביר צעדים אלטרנטיביים כמו העלאת מע"מ"

הזינוק והנפילה: איך מבצע הדיבידנד ב־2017 שינה את התמונה שיעור הדיבידנדים שחולקו מתוך רווחי החברות*

מקור: משרד האוצר

אגרות חוב ממשלתיות המסייעות במימון הגירעון, ובין אם בהשקעה באגרות חוב קונצרניות הממנות את פעילות החברות במשק. אולם בעת משבר ביטחוני, כשהמדינה זקוקה למקורות הכנסה חדשים, קשה להצדיק מצב בו מאות מיליארדי שקלים נהנים מרחיית מס ממושכת.

עורכי הדין ורואי החשבון משלבים ידיים

שלוש הלשכות המקצועיות – עורכי הדין, רואי החשבון ויועצי המס – תוקפות בחריפות את התוכנית. במכתב ששיגרו למקבלי ההחלטות בממשלה ובכנסת הם טוענים כי "מדובר בחקיקה דרקונית ודורסנית, שלא נראתה כדוגמתה מעולם בישראל" וכי היא "עשויה לגרום להוצאת כספים והון אנושי מישראל, פגיעת בזכות הקניין ומהווה התערבות בוטה בכלכלה החופשית". יועץ המס ירון גינדי, נשיא לשכת יועצי המס, מזהיר כי "לחקיקת המס משמעותיות דרמטיות על המגזר העסקי, שצפוי להיפגע באופן בלתי מידתי שאין לו אח ורע בעולם. זוהי לא פחות מרעיונית אדמה עבור

דובי אמיתי יו"ר נשיאות המגזר העסקי

המגזר העסקי יצא למאבק פומבי נגד התוכנית, אבל מאחורי הקלעים אמיתי מנהל שיח מול מקבלי ההחלטות לקידום חלופה. בינתיים שומר את הקלפים קרוב לחזה

העסקים בישראל. "עו"ד ליאור נוימן, יו"ר פורום המסים בלשכת עורכי הדין, מכנה את החקיקה "פצצת אטום על הרווחים הכלואים" ומזהיר כי "נפסיד משקיעים ישראלים וורים, שכולם יבחנו מעבר לחו"ל. יהיו הרבה רילוקיישנים. אנחנו כבר רואים את זה קורה".

התגוששות פומבית, שיחות מאחורי הקלעים

בכל מקרה, קשה לראות מצב שתוכנית האוצר תפאז מוועדת הכספים של הכנסת ותעבור כלשונה. זה נכון לכל חקיקה משמעותית, כמעט ואין כוז שנכנסת ויוצאת באותה צורה. עם זאת, קיימת היתכנות שתוכנית האוצר תרוכך אפילו לפני שתגיע לשולחנה של גפני. מאחורי הקלעים מנהל יו"ר נשיאות המגזר העסקי, דובי אמיתי, שיח מול מקבלי ההחלטות לקידום חלופה. בינתיים את הקלפים הוא שומר קרוב לחזה.

רוב המתנגדים מציעים להחזיר לשולחן את החלופה שמרחפת בחודשים האחרונים מעל התכנית ונדרחתה על ידי האוצר: מבצע לשחרור רווחים כלואים במס מופחת. חרף העובדה שנתניהו ויועצו הכלכלי שמחון נתנו את ברכת הדרך, גורמים בסביבת ראש הממשלה אומרים שאם התקציב לא יעבור עד ינואר המדינה לא תראה שקל מחקיקת הרווחים "מדובר בחקיקה דרקונית ודורסנית, שלא נראתה כדוגמתה מעולם בישראל" וכי היא "עשויה לגרום להוצאת כספים והון אנושי מישראל, פגיעת בזכות הקניין ומהווה התערבות בוטה בכלכלה החופשית". יועץ המס ירון גינדי, נשיא לשכת יועצי המס, מזהיר כי "לחקיקת המס משמעותיות דרמטיות על המגזר העסקי, שצפוי להיפגע באופן בלתי מידתי שאין לו אח ורע בעולם. זוהי לא פחות מרעיונית אדמה עבור ובגירעון הנוכחי".